

Eiropas Sociālā fonda Plus projekts Nr. 4.2.2.3/1/24/I/001 "Pedagogu profesionālā atbalsta sistēmas izveide"

Ekonomikas valsts 26.olimpiāde, 3.posms
Uzdevumi (108 punkti)

2025.gada 20.februārī

Dalībnieka kods:

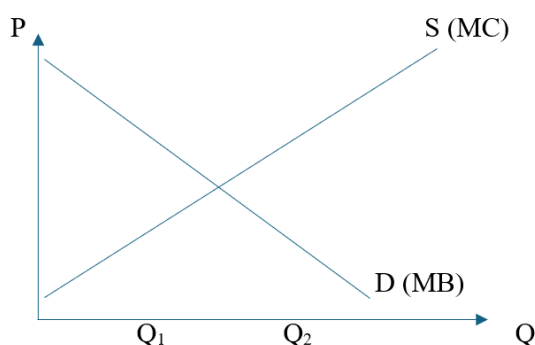
Sniedz atbildes tam norādītajās vietās un lauku ietvaros!

Punktu skaits par pareizām atbildēm norādīts iekavās.

Norādi dalībnieka kodu uz katras lapas.

1.uzdevums (10 punkti)

Ekonomikas pamatproblēma ir ierobežotība, tāpēc ierobežotie resursi jāizmanto efektīvi. Optimālo ražošanas apjomu parasti pamato ar galējā ieguvuma (MB) un galējo izmaksu (MC) attiecību vai patērētāju ieguvuma, ražotāju ieguvuma un sabiedrības ieguvuma salīdzināšanu. Izvēlies vienu konceptu (MB/MC vai ieguvumu), kuru izmantosi atbildēs!

Izmanto attēlā esošo informāciju un atbildi uz jautājumiem!

1.1	Nosaki, grafiski attēlo augstāk redzamajā attēlā un apzīmē ar Q_0 ražošanas apjomu, kas atspoguļo efektīvu resursu izmantošanu! (2 p.)
1.2	Ar izvēlēto konceptu pamato, ka ražojot apjomu Q_0 izmantotie resursi ir izmantoti efektīvi! (2 p.)
1.3	Īsi pamato, kāpēc ražojot apjomu Q_1 resursi netiek izmantoti efektīvi un grafikā iezīmē laukumu, kas atspoguļo sabiedrības zaudējumus neefektīvas resursu izmantošanas dēļ! (2 p.)
1.4	Īsi pamato, kāpēc resursus izmanto neefektīvi, kad ražošanas apjoms ir Q_2 ! (2 p.)
1.5	Skaidro, kā MI izmantošana varētu veicināt ne-efektivitāti gan pārāk maza, gan pārāk liela ražošanas apjoma dēļ! (2 p.)

2.uzdevums (9 punkti)

Elastību izsaka ar elastības koeficientu. Tomēr koeficienta interpretācija katrā pieprasījuma elastības veidā (cenas, ienākumu, krusteniskās) ir atšķirīga. Uzraksti, katra elastības koeficienta interpretāciju (ko var secināt, zinot konkrēto elastības koeficientu)!

2.1	Cenas elastības koeficients:	
	precei A ir (-2,5)	
	precei B ir (-1)	
	precei C ir (-0,2)	
2.2	Ienākumu elastības koeficients:	
	precei D ir 2,5	
	precei E ir $0 < e < 1$	
	precei J ir (-1)	
2.3	Krusteniskās elastības koeficients:	
	precei K ir 2,5	
	precei L ir 0	
	precei M ir (-0,25)	

3.uzdevums (10 punkti)

Banku darbība ir sektors, kurā plaši izmanto jaunākos tehnoloģiskos sasniegumus, piemēram, naudas izmaksas, iemaksas robotus jeb ATM automātus, kuri aizvieto banku kasieru darbu naudas izmaksā bankas klientiem un klientu naudas pieņemšanā. Šajā laikā banku kasieri sāka veikt pakalpojumus klientiem vērtspapīru iegādē, darbībās ar nekustamajiem īpašumiem u.c. ASV laikā no 1985.gada līdz 2015.gadam ATM skaits palielinājās no 60 000 līdz 485 000 un banku kasieru skaits – no 425 000 līdz 526 000 (McConel, Brue, Flynn. Microeconomics, 324.lpp.)

Latvijā 20.gadsimta deviņdesmitajos gados un 21.gadsimta pirmajā desmitgadē daudzās mazpilsētās bija banku filiāles, bet tagad to vairs nav – ir tikai ATM automāti. Vēl vairāk – daudzās bankās klientus apkalpo tikai ar iepriekšēju pieteikšanos.

3.1	Pierādi, ka ATM ASV bija gan kaut kā aizvietotāji, gan ar kaut ko – “kopā lietojamas “lietas””! (2 p.)
	Aizvietotāji:
	Kopā lietojami ar:
3.2	Īsi un precīzi formulē ko ASV aizvietoja ATM automāti! (1 p.)
3.3	Kā ASV tika palielināts banku kasieru darba pieprasījums? (1 p.)
3.4	Uzraksti trīs argumentus, kāpēc Latvijā ATM automāti un Fintech tehnoloģijas aizvietoja ne tikai banku kasieru darbu, bet pat banku filiāles! (3 p.)
	1)
	2)
	3)
3.5	Uzraksti divus ieguvumus banku klientiem un risku, ieviešot un izmantojot Fintech jauninājumus! (3 p.)
	1.ieguvums:
	2.ieguvums:
	Risks:

4.uzdevums (21 punkts)

2025.gada valsts budžeta prioritāte bija valsts aizsardzības un drošības nostiprināšana, kā arī ekonomiskās aktivitātes veicināšana.

4.1	Iepazīsties ar rādītājiem! 2025.gada valsts konsolidētā budžeta izdevumi 17,1 miljardi eiro; IKP 44 379 miljoni eiro. Budžeta ieņēmumi 34% no IKP. Valsts aizsardzībai plānoja 3,5% no IKP.
	Aprēķini valsts konsolidētā budžeta ieņēmumus! (1 p.)
	Aprēķini valsts konsolidētā budžeta finansiālo deficītu procentos no IKP! (1 p.)
	Pamato, kādu fiskālo politiku īsteno valdība! (1 p.)
	Aprēķini izdevumu valsts aizsardzībai īpatsvaru budžeta izdevumos! (2 p.)
4.2	Pieņemsim, ka no visiem aizsardzībai atvēlētajiem līdzekļiem 33% izlieto atlīdzībai (militārpersonu algām), 25% infrastruktūras uzlabošanai, ko veiks vietējie uzņēmumi, izmantojot vietējos resursus un 42% – investīcijām modernu aizsardzības sistēmu iegādei ASV, Vācijā, Zviedrijā.
	Cik milj. eiro varētu būt militāro izdevumu devums Latvijas IKP? (1 p.)
	Pamato, ko militāro izdevumu palielināšana palielinās vairāk: kopējo piedāvājumu (AS) vai kopējo pieprasījumu (AD) un divus argumentus (no uzdevuma nosacījumiem), kas to izraisīs? (3 p.)
	Īsi pamato, kā, veicot ieguldījumus citās darbības jomās, IKP varētu palielināt vairāk? (1 p.)
4.3	Budžeta izstrādes laikā veica izmaiņas nodokļos. Ja 2024.gadā IIN likme ienākumiem līdz 1667 eiro bija 20%, tad 2025.gadā IIN likmi ienākumiem līdz 8755 būs 25,5%. Diferencēto neapliekamo ienākumu aizstāja ar vienotu neapliekamo ienākumu – 510 eiro. Minimālo algu paaugstināja no 700 eiro līdz 740 eiro.
	Aprēķini par cik eiro 2025.gadā varētu palielināties, salīdzinot ar 2024.gadu, neto darba alga nodarbinātajam, kura bruto alga abos gados bija 1526 eiro, ja 2024.gadā diferencētais neapliekamais ienākums šādai algai bija 105 eiro. Parādi aprēķina gaitu! (8 p.)

Aprēķini cik darba devējam 2024.gadā izmaksāja darbinieka algošana, kuram bruto alga bija 1526 eiro. Kā mainījās šī darbinieka algošanas izmaksas 2025.gadā? (2 p.)

Līdz cik eiro būtu jāpaaugstina minimālā alga, lai tās saņēmējs, kuram ir viens apgādājama, pilnībā izmantotu IIN atvieglojumus? IIN atvieglojums par apgādājamo ir 250 eiro. (1 p.)

5.uzdevums (14 punkti)

Pieņemsim, ka Meksikā vienas darba dienas minimālā alga ir 80 peso/st., bet ASV 7,25 USD/st. USD un peso kurss ir 1 pret 17. Pieņemsim, ka abās valstīs darba diena ir 8 stundas.

- 5.1 Aprēķini vienas stundas minimālo algu Meksikā ASV dolāros! Parādi aprēķina gaitu! (2 p.)
- 5.2 Cik reizes atšķiras minimālā stundas likme ASV un Meksikā? (1 p.)
- 5.3 Pieņemsim, ka Meksikā nekvalificēts strādnieks stundā var izgatavot vienu preces A vienību, bet ASV nekvalificēts strādnieks – 14 preces A vienības. Preces A kvalitāte un cena abās valstīs ir vienādas. Aprēķini darba izmaksas vienas preces A vienības ražošanā ASV un Meksikā! (2 p.)
- 5.4 Ar diviem pieņēmumiem pamato, kāpēc ASV darba izmaksas preces A vienības ražošanā ir mazākas nekā Meksikā, lai gan darba stundas algas likme ir vairāk nekā desmitkārt augstāka! (2 p.)
- 5.5 Meksikas strādniekiem rodas vēlme strādāt ASV, viņi iegūst darba atļauju un strādā ASV. Uzraksti divus apsvērumus, kā Meksikas migranti var sekmēt ASV ekonomiku un vienu, kā – Meksikas ekonomiku! (2 p.)

- 5.6 ASV 47.presidenta priekšvēlēšanu kampaņā solīja no ASV izraidīt visus nelegālos imigrantus. Ar ekonomisko modeli attēlo šī solījuma izpildes sekas ASV darba tirgū! (5 p.)

6.uzdevums (18 punkti)

Gan attīstītajās valstīs, gan attīstības valstīs ražo gan ļoti kvalitatīvas un dārgas automašīnas, gan labas un lētākas automašīnas attiecībā 2:1 par labu ļoti kvalitatīvām. Pieņemsim, ka gan attīstītajās, gan attīstības valstīs automašīnu ražošanai var izmantot 1000000 darba stundas.

Stundu skaits vienas automašīnas ražošanai ir šādas:

	<i>Ļoti kvalitatīvas</i>	<i>Labas</i>
Attīstītās valstīs	30	20
Attīstības valstīs	60	30

- 6.1 Aprēķini saražoto automašīnu daudzumu attīstītajās un attīstības valstīs. (4 p.)
	Ļoti kvalitatīvas	Labas
Attīstītās valstīs		
Attīstības valstīs		
- 6.2 Nosaki, kam ir absolūtā priekšrocība ļoti kvalitatīvo automašīnu ražošanā un kam – labo? (2 p.)
- Ļoti kvalitatīvo:
- Labo:
- 6.3 Aprēķini ļoti kvalitatīvas un labas automašīnas ražošanas alternatīvas izmaksas attīstītajās un attīstības valstīs! (4 p.)
	Ļoti kvalitatīvas	Labas
Attīstītās valstīs		
Attīstības valstīs		
- 6.4 Valstis specializējas, atbilstoši salīdzināmās priekšrocības teorijai, to automašīnu ražošanā, kurā ir salīdzinošā priekšrocība. Kādu daudzumu katra veida automašīnu saražos? (2 p.)
Ļoti kvalitatīvās	Labās

6.5	<p>Pēc specializācijas kopējais ļoti kvalitatīvo automašīnu daudzums ir mazāks nekā pirms specializācijas, bet labo – lielāks. Pierādi, ka brīva tirdzniecība starp šīm valstīm ļaus abās valstu grupās palielināt gan kvalitatīvo, gan labo automašīnu patēriņu!</p> <p>Pamato, kāda varētu būt ļoti kvalitatīvo automašīnu maiņas attiecība starp attīstītajām valstīm un attīstības valstīm! (1 p.)</p> <p>Apgalvo, ka starptautiskā tirdzniecība var būt izdevīga visām valstīm. Pieņemsim, ka maiņas attiecība ir 1 ļoti kvalitatīvā automašīna pret 1,8 labajām automašīnām un attīstītās valstis grib palielināt labo automašīnu patēriņu par 13 000 vienībām. Veic aprēķinus un pierādi, ka šāda maiņas attiecība ļauj abās valstu grupās lietot vairāk katras klases automašīnu nekā bez specializācijas un savstarpējas tirdzniecības! (4 p.)</p>
6.6	<p>Skaidro reālu starptautiskās tirdzniecības piemēru, kas nodrošina savstarpēju izdevīgumu, izmantojot salīdzinošo priekšrocību. (1 p.)</p>

7.uzdevums (10 punkti)

Nosaki un ieraksti tabulā labajā pusē, vai apgalvojums ir patiess (P) vai aplams (A)!

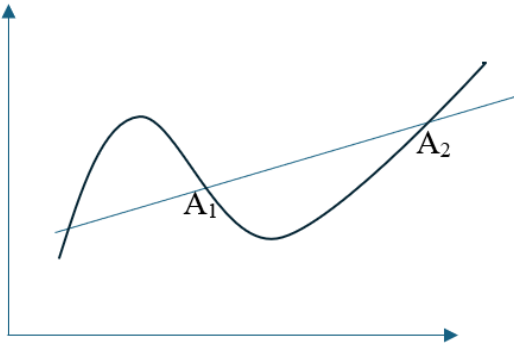
7.1	Ja eiro kurss paaugstinās, tad eksports no eiro zonas valstīm uz ASV palielināsies.	
7.2	2024.gadā Latvijas reālais IKP palielinājās nedaudz vairāk par 3%.	
7.3	2024.gadā Latvijā gada inflācija bija tuvu eiro zonā noteiktajam inflācijas mērķim.	
7.4	2025.gadā no valsts kopbudžeta vislielākie izdevumi ir paredzēti izdevumiem valsts aizsardzībai.	
7.5	2024.gada beigās Eiropas Centrālā banka turpināja paaugstināt refinansēšanas likmes.	
7.6	Lata monētas aversā bija attēlots valsts ģerbonis.	
7.7	Eiro monētas nomināls attēlots aversā.	
7.8	Darba tirgū var būt situācija, kad neto darba alga paaugstinās, bet reālā darba alga – samazinās.	
7.9	Ja bruto algu "iesaldē", bet neapliekamo minimumu palielina (<i>ceteris paribus</i>), tad neto alga pieaug.	
7.10	Latvijas trīs lielāko banku darbības uzraudzību veic Eiropas Centrālā banka.	

8.uzdevums (16 punkti)

Ekonomikai ir raksturīga cikliska attīstība.

8.1	Definē, kas ir ekonomikās aktivitātes cikls! (1 p.)
8.2	Pamato, kāda pazīme ekonomistiem ļauj secināt, ka ekonomikā ir sākusies: (2 p.) recesija, lejupslīde: kāpums, augšupejas fāze:

8.3 Ekonomikas cikliskās attīstības modelī pieraksti apzīmējumus pie asīm un līknēm. (4 p.)

8.4 Ekonomika atrodas starp punktiem A1 un A2.

Nosaki, kurā(-ās) ekonomiskās aktivitātes cikla fāzē(-ēs) ir ekonomika! (2 p.)

8.5 Ar atslēgas vārdus raksturo kā šīs fāzes sākumā mainās: (5 p.)

reālā IKP apjoms	
starpība starp reālo IKP un potenciālo IKP	
bezdarbs	
cenu līmenis	
investīcijas	

8.6 Uzraksti vienu fiskālās politikas un vienu monetārās politikas pasākumu ekonomiskās aktivitātes veicināšanai! (2 p.)